

Anna-Sofia Ruth ja Eerika Kiuru

INTOHIMO LÖYTY YHTEISTYÖSTÄ JA AUTTAMISEN HALUSTA

9

Suomen tieteellisen kirjastoseuran Informaatiolukutaito-työryhmä ja Tutkijapalveluiden työryhmä järjestivät marraskuussa 2018 yhteisen seminaarin *Koko kylä kasvattaa - avoin ja eettinen tiede asiantuntijatyössä*. Päivän teemoiksi nousivat yhteistyö, vuorovaikutus, oman mukavuusalueen ulkopuolelle hyppääminen sekä tietenkin avoimuus.

Lähes 70 asiantuntijaa kerääntyi *Koko kylä kasvattaa*-seminariin keskustelemaan avoimen tieteen koulutuksesta, yhteisistä kehittämissankkeista ja vastuullisesta metriikasta Aalto-yliopiston oppimiskeskukseen 16.11.2018.

Tilaisuuden avasi palvelupäällikkö Matti Raatikainen Aalto-yliopiston Oppimispalveluista. Aalto-yliopistossa kirjasto-nimistä yksikköä ei enää ole olemassa, vaan kirjaston entinen henkilökunta on sijoitettu muihin palvelukokonaisuuksiin.

Aalto-yliopiston kirjaston lakkauttaminen on herättänyt keskustelua ja huolta tieteellisten kirjastojen asemasta, mutta Raatikaisen mukaan perinteisiä kirjastopalveluita tarjotaan edelleen. Näiden lisäksi tarjolla on paljon muita-

kin palveluita. Aallon johtajatuksena on ollut: ”Vähemmän tilaa aineistoille, enemmän tilaa asiakkaille.”

Vastuullisuutta tutkimuksen arviointiin

Kvantitatiivisia indikaattoreita käytetään tutkimuksen arvioinnissa yhä enemmän, kertoi asiantuntija Laura Himanen Tampereen teknillisestä yliopistosta ensimmäisessä keynote-puheenvuorossa. Indikaattoreita käytetään myös yksittäisten henkilöiden arvioinnin ja palkitsemisen välineenä, joten on erityisen tärkeää, että niiden rajoitteet ymmärretään ja että niitä käytetään vastuullisesti.

Himanan esitteli vastuullisen arvioinnin tunnetuimpia kansainvälisiä

ohjeistuksia eli Leidenin manifestia, DORA-julistusta (San Francisco Declaration on Research Assessment) sekä Metric Tide -raporttia. Kansallisella tasolla toimii vastuullisen metriikan ydinryhmä, joka on huomioitu osana Tieteellisten seurain valtuuskunnan avoimen tieteen koordinaatiota. Ryhmä on laatimassa indikaattorien käyttöön liittyviä riskejä osoittavaa ”liikennevalojärjestelmää” metriikkaa tuottaville tahoille.

Himänen kritisoi sitä, että yliopistorankingeilla on niin suuri merkitys tiedemaailmassa, vaikka ne eivät välttämättä selitä mitään. Indikaattorit, joihin rankingit perustuvat, ovat täysin musta laatikko. Mittareiden tulisi olla läpinäkyviä ja perustua yliopistojen omiin tavoitteisiin sen sijaan, että tavoitteenasettelu luovutetaan ulkoiselle kaupalliselle toimijalle.

Tutkimuksen arvioinnissa korostuvat edelleen vertaisarvioidut julkaisut, ja niiden analysointiin on olemassa helpokäyttöisiä työkaluja, joita voi käyttää väärin tahtomattaan tai tarcoituksella. Tarvetta muutokselle on, sillä nykyiset arviointitavat ovat pullonkaulana avoimen tieteen edistykselle.

Suomessa keskustelua herättää erityisesti yliopistojen rahoitukseen vaikuttava Julkaisufoorumi-luokitus, jota myös yliopistojen sisäisessä ohjauksessa saatetaan hyödyntää. Himasen mukaan ongelma ei kuitenkaan ole ylitsepääsemätön, sillä luokituksen sopivista käyttötavoista on olemassa hyvin selkeät ohjeet.

Kirjasto mukaan vaikka väkisin

Professori Petri Karonen ja tietoasiantuntija, dosentti Marja Kokko Jyväskylän yliopistosta esittelivät tietoasiantuntijoiden ja tutkijoiden yhteistyötä tutkimushankkeissa. Tietoasiantuntijoilta löytyy muun muassa tiedonhakuun ja bibliometriisiin menetelmiin liittyvää osaamista, josta tutkimusryhmä hyötyy laajojen systemaattisten tietokantahakujen toteuttamisessa sekä suurten, monitieteisten tutkimusaineistojen hallinnassa ja analyysissa.

Tietoasiantuntija puolestaan pääsee kehittämään omaa osaamistaan ja saa syvällisemmän ymmärryksen tieteenalasta. Tutkijan työn ja työtapojen tunteminen on ensiarvoisen tärkeää kirjastoalan asiantuntijoille, jotta he osaavat palvella tätäkin asiakasryhmää. Hankkeissa syntyy samalla uusia verkostoja sekä taitoa tunnistaa ja hyödyntää kollegoiden osaamista. Tutkimushankkeisiin osallistumalla tehdään myös kirjaston osaamista näkyväksi organisaation johdolle.

Karosen ja Kokon yhteistyön taustalla on työhistoria samassa oppiaineessa. Mutta miten yhteistyökumppaneita löydetään, jos kontakteja ei ole olemassa entuudestaan? Marja Kokko totesi, että tutkimushankkeisiin pitäisi tunkea mukaan vaikka puoliväkisin silloin, kun mahdollisuuksia tarjoutuu. Petri Karonen ohjeisti kirjastolaisia etsiytymään niihin piireihin, missä tutkimushankkeiden asioista päätetään.

Avoin tiede osaksi opetusta

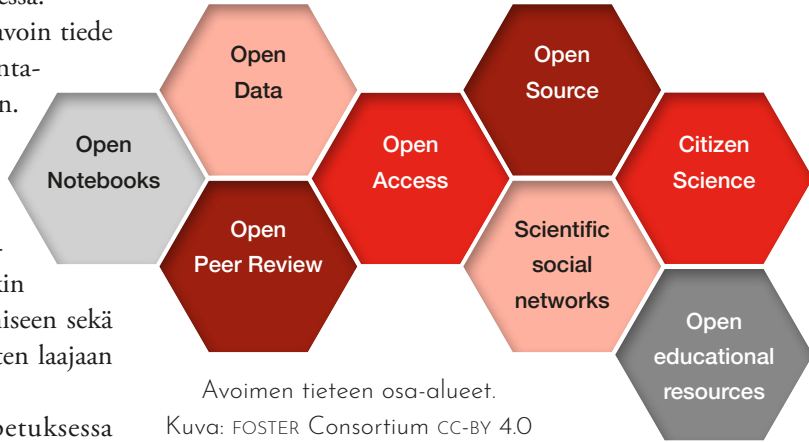
Avoimen tieteen taidot kuuluvat vastuulliseen tieteentekemiseen. Tietoasiantuntija Juuso Ala-Kyyny Helsingin yliopiston kirjastosta kertoi puheenvuorossaan avoimen tieteen haasteista ja mahdollisuuksista kandi- ja maisterivaiheen opetuksessa.

Helsingin yliopistossa avoin tiede on ollut osa tiedonhankintataitojen opetusta jo pitkään. Avoimen tieteen tuotoksiin kohdistuu paljon odotuksia organisaatioiden ja rahoittajien taholta. Avoimen tieteen opetus tähtääkin työelämätaitojen kehittämiseen sekä tutkimus- ja opetustuotosten laajaan hyödyntämiseen.

Tiedonhankinnan opetuksessa painopisteet ovat kirjaston kannalta luonteissa osa-alueissa eli avoimessa julkaisemisessa ja avoimessa datassa. Lisäksi kirjastossa selvitetty avoimen tieteen integroimista opetukseen syksyllä 2017 #OA-haaste-kampanjan ja keväällä 2018 koulutusyhteistyöpilotin avulla.

Hankkeista voi lukea tarkemmin Juuso Ala-Kyynyn blogiteksteistä

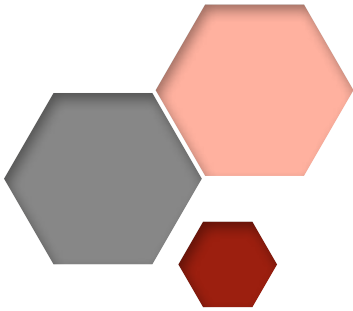
Kaksitoista tapaa tuoda avointa tiedettä opetukseen sekä Koulutusohjelmat etsivät tapoja tuoda avointa tiedettä perusopintoihin pilottihankkeessa.

Kirjastojen hyviä käytäntöjä eli Pecha Kuchat kootusti

Pecha Kucha on esityformaatti, jonka avulla voi esittää lyhyessä ajassa paljon informaatiota ja useita ideoita. Esiintyjä valmistelee etukäteen 20 dian esityksen, jossa jokainen dia ajastetaan 20 sekuntiin. Yksi esitys kestää siis vajaat 7 minuuttia. Ajastuksen takia esityksen on oltava visuaalinen, hyvin suunniteltu ja ytimekäs – formaatti ei jätä tilaa kalvosulkeisjaarittelulle.

Seminaarin mainioista Pecha Kucha-esityksistä piirtyi kokonaiskuva siitä, millaisen muutosmyllerryksen kourissa tietoasiantuntijat koulutusorganisaatioissa ovat. Esitykset käsittelivät avoi-

men tieteen vaikutuksia ja sitä, miten ennakkoluulottomasti tietoasiantuntijat ovat lähteneet vastaamaan avoimuuden haasteeseen.

Palveluasiantuntija Anna Mikkonen ja informaattikko Katja Laitila kertoivat, miten moniammatillinen tki-tuen tiimi luotsaa avoimuutta eteenpäin Hämeen ammattikorkeakoulussa. Tiimin tarjoamat tutkimuksen tuen palvelut näyttäytyvät asiakkaalle yhden luokun palveluna, vaikka taustalla toimii asiantuntijoita kirjastosta, viestinnästä, hankepalveluista ja tietohallinnosta. HAMKin kulkua avoimuuteen voi seurata Avoimuuden asialla -blogissa.

Jyväskylän yliopiston Avoimen tiedon keskuksen informaattikko Johanna Kinnunen ja koulutussuunnittelija Eeva Koponen kertoivat, mistä koostuvat kehittävän kumppanuuden kymmenen periaatetta. Tavoitteena on opiskelijan tieteellisen ajattelun kehittyminen, jota tuetaan osallistavan pedagogiikan keinoin. ”It takes the entire univer-

sity community to educate students in becoming academics” kiteyttää esityksen sanoman mainiosti. Intohimo syntyy yhteistyöstä ja siitä, että voi olla muille avuksi.

Tietoasiantuntija Mervi Miettinen Tampereen teknillisestä yliopistosta valotti sitä, miten avoin tiede ja tutkimus on nidottu tiedonhankintataitojen opetukseen koko opintojen ajaksi. Sisältösuunnittelun keskiössä oli opiskelija – mistä avoimuuden näkökulmasta opiskelija missäkin vaiheessa eniten hyötyy. Ensimmäisen vuoden opetuksessa keskitytään perusasioihin, kandidivaiheessa mukaan tulevat avoimuuden hyödyt ja avoimen tiedon arviointi. Diplomityövaiheessa ajankohtaisiksi tulevat oman työn avaaminen sekä siitä saatavat hyödyt ja toisaalta yritysyhteistyön mahdollisesti aiheuttamat rajoitukset.

Tietoasiantuntija Tomi Rosti esitteli Itä-Suomen yliopiston mallin avoimeen tieteseen ja tutkimuksen tuen palvelujen kehittämiseen. Itä-Suo-

men yliopistossa jatko-opiskelijoille on tarjolla kahden opintopisteen tiedonhallintakurssi, jossa käydään läpi koko tutkimusprosessi tiedonhausta tutkijanäkyvyyteen asti. Lisäksi yliopiston henkilökunnalle on tarjolla koulutustuotteiden tarjotin, josta voi valita omaan tarpeeseensa sopivan kokonaisuuden.

Helsingin yliopiston tietoasiantuntija Anne Kakkonen kertoi osaamiskarttatyöpajoista, joiden avulla on selvitetty, millaisia osaamistarpeita muuttuva toimintaympäristö asettaa tietoasiantuntijoille. Datanhallinnassa ja tiedonhankinnan opetuksessa tietoammattilaisen palettiin kuuluvat esimerkiksi viestintätaidot, pedagogiset taidot, itsensä johtaminen, verkostotaidot, rutiini-tehtävien puuttumisen sietäminen, IT-osaaminen sekä yhteistyötaidot. Lisäksi toimintaympäristön tuntemus on edellytyksenä työssä pärjäämiselle. Kartoituksia on käytetty Helsingin yliopiston kirjastossa kehityskeskusteluiden tukena.

Osallistujat tyytyväisiä

Seminaarin palautekyselyyn vastasi 19 osallistujaa. Kaikki palautetta antaneet kertoivat saaneensa seminaarista jotain mukaan vietävää omassa työssä hyödynnettäväksi. Aalto-yliopiston Makerspace-tila sai kiitosta. Erityisesti kehuttiin seminaarin rentoa tunnelmaa, ajankohtaista antia ja hyödyllisyyttä.

Ilahduttavasti palautteissa mukana oli myös kehitysehdotuksia, joihin järjestäjät ovat perehtyneet tarkasti. IL-työryhmä jatkaa Pecha Kuchia myös seuraavassa seminaarissaan, mutta työpajojen sijaan deittaillaan, sillä ohjelmassa on ”Best practices speed dating!” Käänteistä oppimista toivottiin myös aiheeksi, joten marraskuun seminaarissa 1.11.2019 flipataan ihan käytännössä keskustakirjasto Oodissa.

Tutkijapalveluiden työryhmä puolestaan suunnittelee lokakuulle yhteistä tapahtumaa Kirjastojuridiikan työryhmän kanssa. Tervetuloa nauttimaan tulevien seminaarien annista!

Esitysten materiaalit ovat saatavilla avoimesti STKS:n verkkosivuilla:

<http://bit.ly/kokokyla>.

Seminaarissa tuotetut yhteiset ideat Flingassa:

<https://edu.flinga.fi/s/E4XNUQD>.

Teksti:

ANNA-SOFIA RUTH
tietoasiantuntija

Tampereen yliopisto

[https://orcid.org/0000-0003-](https://orcid.org/0000-0003-0662-4415)

0662-4415

anna.ruth@tuni.fi

EERIKA KIURU
informaatikko

Hämeen ammattikorkeakoulu

eerika.kiuru@hamk.fi

Valokuvat:

CC-BY 4.0

MINNA SUIKKA

tietoasiantuntija

Helsingin yliopisto